

TIBBIYOT SOHASINI RAQAMLASHTIRISHNING AHOLIGA QULAYLIGI

Abduvosiyeva Mushtariy Ismoil qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi “Davolash” fakulteti 2-bosqich talabasi

E-mail: mushtariyabduvosiyeva@gmail.com

Abdukadirova Barno Yusuf qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi “Biotibbiyot muhandisligi, informatika va biofizika”
kafedrası assistenti

E-mail: abdukadirovabarno863@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqola hozirgi kunda tibbiyot sohasidagi dolzarb mavzu, ya'ni tibbiyot sohasini raqamlashtirishning aholi uchun zarurati, afzalligi va aholiga tug'diradigan qulayligiga qaratilgan bo'lib, aholi sog'lig'ini saqlash, kasalliklarni profilaktika qilish va barvaqt aniqlash, tashxislash ishlarini kuchaytirish, umuman, tibbiyot tizimida aniq samaradorlikka erishish tibbiyot sohasida o'tkazilayotgan islohotlardan ko'zda tutilgan asosiy maqsad hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Tibbiyot sohasini raqamlashtirish, raqamli texnologiyalar, quyi tibbiyot tizimi, malakali tibbiy yordam.

CONVENIENCE OF THE DIGITALIZATION OF MEDICINE FOR PEOPLE

ABSTRACT

The article is focused on major topic in the field of medicine: the necessity, advantage and convenience of the digitalization of medicine for people which gives opportunities in strengthening the work of maintaining the health of people, preventing diseases, and early detection of it. In general, achieving clear efficiency in medicine is the main goal of reforms.

Key words: Digitalization of medicine, digital technologies, lower medical system, qualified medical care.

Axborot texnologiyalari asri deb yuritilayotgan XXI asrda, zamonaviy axborot texnologiyalarining jamiyat hayotining barcha jabhalarida, xususan tibbiyot sohasida tutgan o'rni beqiyos sanaladi. Tibbiyotning yutuqlari ko'p jihatdan axborot texnologiyalari muvaffaqiyatlariga asoslangan. Ko'p hollarda bemorlar shifo izlab o'z

kasalligi bo'yicha tegishli mutaxassisni topib, tibbiy ko'rikdan o'tgunga qadar ham ko'p vaqt sarflab, kasallik muolajasi davri surilib ketishiga sabab bo'ladi. Ushbu muammoning dolzarbligi aholining axborot texnologiyalaridan optimal maqsadlarda foydalana olishda sustligidan darakdir. Shuningdek, hozirgi kunda rivojlanib kelayotgan Biotibbiyot muhandisligi, Tibbiyotda raqamli texnologiyalar kabi sohalar ham Tibbiyot hamda Axborot texnologiyalari fani bilan chambarchas bog'liq.

Axborot texnologiyalarining funksional imkoniyatlari ko'pligi ularni qo'llash uchun shifokor va bemorlarga cheksiz yo'nalishlarni beradi. Mazkur muammoalar yechimlarini umumlashtirib, raqamlashtirilgan texnologiyadan foydalangan holda bemorlar ishini umumiy holda optimallashtirishda, vaqtini tejash, kasallik xavflarini tezkor bartaraf etish, davolanishida ajralmas yordamchiga aylanishi ko'zda tutiladi.

So'nggi bir yil mobaynida tibbiy xizmat sifatini oshirishga qaratilgan 20 dan ortiq Prezident farmoni va qarorlari qabul qilindi. Joriy yilda sohaga byudjetdan 21 trillion so'm, ya'ni 2017 yilga nisbatan 3 baravar ko'p mablag' ajratildi.

Biroq, ko'rilayotgan chora-tadbirlarga qaramay, tumanlar, chekka qishloqlarda yashovchi aholi tibbiy xizmatdagi jiddiy va tub o'zgarishlarni o'z hayotida sezgani yo'q. Afsuslanarlisi, sohadagi talon-tarojliklar, vazifasiga loqaydlik bilan qarash holatlari tizimda qator muammolarni keltirib chiqarib, o'z navbatida bu omillar aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Quyida tibbiyot tizimi bugungi kun talab darajasiga javob bermaydi. Malakali tibbiy yordamga muhtoj bo'lganlar esa ortiqcha vaqt va mablag' sarflab, ixtisoslashgan markazlarga murojaat qilishga majbur bo'lmoqda.

Agar yurtimizdagi 3 mingdan ziyod tibbiyot muassasasi raqamlashtirilib, ixtisoslashtirilgan tibbiyot markazlari bilan viloyat, shahar va tuman shifoxonalari bir tizimga ulansa, ana shunda aholiga sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish imkoniyati yaratiladi va ortiqcha ovoragarchilikka barham beriladi.

Prezidentimizning kuni kecha qabul qilingan «Sog'liqni saqlash sohasini kompleks rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi qarori sohada o'tkazilayotgan islohotlar jarayonida butunlay yangi davrini boshlab beradi.

Hujjat bilan sog'liqni saqlash rahbariyatining asosiy faoliyat yo'nalishlari belgilandi. Ilgarigidan mutlaqo farq qiladigan yangi boshqaruv tizimining tamal toshi qo'yildi.

Qarorda belgilangan vazifalardan eng muhimi tibbiyotning birlamchi bo'g'inini yuqori darajada samarali tashkil etish hamda aholiga tibbiyotni yaqinlashtirish hisoblanadi. Aholi bundan buyog'i shahar, viloyat markazi yoki respublikaga sarson bo'lib yurmasdan o'z yashash hududida sifatli ambulatoriya va statsionar tibbiy xizmatlardan foydalana olishi belgilanmoqda.

Yangi joriy etilayotgan boshqaruv tizimiga asosan sog‘liqni saqlash vaziriga tizim va idoraviy mansub tashkilotlar faoliyatiga umumiy rahbarlik qilish, ularning ishini samarali tashkil etish, fan-ta’limni rivojlantirish, vazirning birinchi o‘rinbosariga oilaviy shifokor punktlari, oilaviy poliklinika, tuman, shahar ko‘p tarmoqli markaziy poliklinika va shifoxonalarida tibbiy xizmatlarni ko‘rsatish sifati, ularni jihozlash hamda tibbiyot xodimlarining bilim va malakasini oshirish, vazirning raqamlashtirishga mas’ul o‘rinbosariga tibbiyot sohasini raqamlashtirish, moliyalashtirish, davlat-xususiy sheriklikni joriy qilish va rivojlantirish, yana bir vazir o‘rinbosariga respublika ixtisoslashtirilgan tibbiyot va ko‘p tarmoqli viloyat shifoxonalarini isloh qilish, ularni birlamchi tibbiy-sanitariya muassasalari bilan bog‘lash yuklatiladi.

Shu paytga qadar birlamchi tibbiy-sanitariya muassasalarida dori vositalari va tibbiyot buyumlari uchun birlashtirilgan aholi jon boshiga ajratilgan mablag‘ miqdori 5 ming so‘m edi. 2021 yil 15-iyundan boshlab bu miqdor 3 barobarga oshirilib, 15 ming so‘mni tashkil etadi. Shu maqsad uchun 2021 yil investitsiya loyihalarini maqbullashtirish hisobidan 165 milliard so‘m miqdorida mablag‘ ajratildi [1].

Joylarda, ayniqsa, chekka hududlarda aholini manzilli profilaktika va skrining qilish ishlari sifatini ko‘tarish uchun 2021 yil 1-oktyabrga qadar zarur uskunalardan bilan jihozlangan maxsus avtobuslarning kamida 3 ta tajriba na’munasi yaratiladi va sinovdan o‘tkaziladi [1].

Bugungi kunda tibbiyot muassasalari faoliyatiga zamonaviy texnologiyalar joriy etib borilmoqda. Misol uchun, hozirda 423 ta birlamchi tibbiyot muassasasi elektron poliklinika axborot tizimiga ulangan. Lekin yangicha ishlash uchun hamma joyda ham sharoit yetarli emas. Ayrim tibbiyot muassasalarida kompyuterlar yetishmaydi. Sohani raqamlashtirish uchun bu yil byudjetdan 28 milliard so‘m ajratilgan bo‘lsada, bu boradagi ishlar sust ketmoqda.

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish muammosining dolzarbligi jamiyat hayotini, demakki, aholi turmush tarzini axborotlashtirishning tobora kuchayib borishi bilan bog‘liq. Aholi o‘rtasida kompyuter ta’lim texnologiyalarining yetarli darajada rivojlanmaganligi, xususan, zamonaviy infokommunikatsion texnologiyalar vositalaridan foydalanish ushbu tadqiqotning yo‘nalishini belgilab berdi, ya’ni zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda tibbiyotni raqamlashtirishning aholi uchun qulaylik va avfzalliklarini belgilab berdi desam mubolag‘a bo‘lmaydi.

Elektron texnologiyalar va ilovalarning rivojlanishi tibbiyotni o‘rganish va so‘nggi yangiliklardan xabardor bo‘lish uchun yaxshi imkoniyatlar yaratyapti. Tibbiy hujjatlarni elektronlashtirish tibbiyot xodimlarining ishini kamaytirib, bemor haqidagi ma’lumotlarga masofadan turib ega bo‘lish imkoniyatini paydo qiladi.

So‘nggi vaqtlarda tibbiyot talabalari va tibbiyot xodimlari orasida mobil ilovalardan foydalanish juda ommalashyapti [3].

Har bir oilaviy shifokor punkti, oilaviy poliklinika hamda tuman (shahar) ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikasida elektron tizim bilan ishlaydigan bir nafardan IT (informatsion texnologiya) operator – hamshira lavozimi kiritiladi. Ularning kompyuter savodxonligini oshirish bo‘yicha bepul o‘quv mashg‘ulotlari tashkil etiladi.

Tibbiyot xodimlari malakasini oshirish bevosita (ta‘lim dasturlari bo‘yicha o‘qitish) va bilvosita (qoidaga ko‘ra, ta‘lim dasturlarisiz o‘qitish) shakllari bo‘yicha o‘tkaziladi.

Bevosita shakllar malakani umumiy va mavzuli oshirishni (takomillashtirishni) o‘z ichiga oladi.

Bilvosita shakllar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- stajirovka (ish joyiga xizmat safariga yuborish);
- masofadan turib amalga oshiriladigan ta‘lim;
- o‘z bilimini mustaqil oshirish;
- tajriba almashish;
- mutaxassislarning seminar, syezd va konferensiyalarda qatnashish;
- axborot texnologiyalarini o‘zlashtirish kurslarida o‘qish

Har bir fuqaroning elektron ma‘lumotlar bazasi tashkil qilinib, shu asosda ish olib boriladi. Bugungi kunda tibbiyot xodimlarining ko‘p vaqtlari qog‘ozbozlikka, ortiqcha hujjatlarni to‘ldirishga ketadigan bo‘lsa, raqamlashtirish orqali tibbiyot xodimlari bemorlarga ko‘proq vaqt ajratishi ta‘minlanadi.

Davlat tibbiyot muassasalarini 2021-2023 yillarda zamonaviy kompyuter jihozlari bilan ta‘minlash rejasiga muvofiq, 2021 yil yakuniga qadar davlat tibbiyot muassasalari uchun 17 ming 400 ta zamonaviy kompyuter jihozlari xarid qilinadi. Ushbu kompyuterlar oilaviy shifokor punktlari, oilaviy poliklinikalar va tuman (shahar) ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalariga beriladi.

2021-yil 3-noyabr kuni Shavkat Mirziyoyev rahbarligida o‘tkazilgan videoselektorda 2022-yilda ta‘lim va tibbiyot tizimiga 70 trillion so‘m ajratish ko‘zda tutilmoqda. Unga ko‘ra, 2022-yildan boshlab ta‘lim va tibbiyot tizimiga 58 trillion so‘m ajratilishi ko‘zda tutilgan edi. Prezident bu mablag‘ga qo‘shimcha tarzda yana 12 trillion so‘m ajratish taklifini bildirdi. Bundan ko‘rilgan maqsad ushbu ikki sohani rivojlantirib, raqamlashtirishdir desak mubolag‘a bo‘lmaydi [2].

Muxtasar qilib aytganda, tibbiyot sohasida olib borilayotgan raqamlashtirish siyosati birinchi navbatda aholiga qulayliklar yaratish bilan birga, sohada qog‘ozbozlik, byurokratiya va korrupsiyani keskin qisqartirishga, tibbiy xizmat

sifatini tubdan yaxshilashga, pirovardida mamlakatimiz tibbiyotini jahon standartlari darajasiga olib chiqishiga xizmat qiladi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi hamda shifokorlarning mehnat samaradorligini oshirishda va bemorlarning mushkulini onson, og'irini yengil etish, vaqtini, mablag'ini tejashda qisman bo'lsa ham turtki bo'lishiga aminman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. <https://teleradio.uz/>
2. <https://t.me/xushnudbek/>
3. <https://t.me/hujayra/>